

De ondergang

Columns - 9 juli 2018 - Auteur: Merlijn Schoonenboom

Natuurlijk was het een journalistiek *gefundenes Fressen*, de afgelopen weken. Het tijdperk van Angela Merkel en Jogi Löw, de periode vanaf 2006 waarin Duitsland opvallend veel politiek, economisch en sportief succes heeft gehad, lijkt symbolisch ten einde te zijn gekomen. De vraag is alleen of daarmee ook direct de complete ondergang van Duitsland moet worden uitgeroepen, zoals de Duitse media graag doen.

De aanleiding is duidelijk. Angela Merkel had de afgelopen weken haar kabinetscrisis rondom het vluchtelingenbeleid, en Löws voetbalelftal, de wereldkampioen van 2014, vloog er in de eerste ronde van het WK uit. Daarbij blijkt Macron internationaal gezien een actievere opstelling dan Merkel te hebben, en zelfs het trotse *Made in Germany*-gevoel wordt door allerlei schandalen op de kop gezet.

Natuurlijk, de parallellen zijn journalistiek gezien te mooi om niet voor een tijdsbeeld te gebruiken. De vluchtelingencrisis van 2015 heeft de Duitse politieke stabiliteit merkbaar door elkaar geschud, en ook op het voetbalveld was van een duidelijke lijn weinig te merken. Maar verzinkt het land nu daarom direct in een groot zwart gat, zoals het weekblad Der Spiegel zonder spootje van ironie vorige week in zijn omslagverhaal schreef ('*es war einmal ein starkes Land*'), en zijn alle Duitse burgers dan ook echt gelijk '*so verunsichert wie lange nicht mehr*'?

Het zal wel door mijn wat pragmatische Nederlandse instelling komen, maar de mogelijke val van een kabinet, in Nederland eerder regel dan uitzondering, zie ik niet als het einde der tijden. Ook is een debat om een beter immigratiebeleid te ontwikkelen in Duitsland geen overbodige luxe; en een zwak voetbaltoernooi omdat de meest ervaren spelers in het elftal ontbreken, is niet wereldschokkend.

Merlijn Schoonenboom verbindt in zijn maandelijkse column persoonlijke ervaringen met bredere maatschappelijke ontwikkelingen in Duitsland

Een cruciale merkwaardigheid is daarbij, dat uitgerekend de afgelopen tien jaar nu met terugwerkende kracht als het 'gouden tijdperk' van Duitsland de lucht in wordt geprezen. Op het moment zelf werden die namelijk met dezelfde

permanente ondergangsstemming in de media begeleid.

De sterke internationale status van Duitsland, die nu ineens geroemd wordt? Die gold vanaf 2010 als het grootste probleem dat het land kon zijn overkomen. De eurocrisis, waarin Duitsland vanuit de VS en de EU werd opgeroepen zich als 'leider van Europa' op te werpen, was aanleiding voor diepe zelfanalyses over Duitse historische trauma's.

Het voetbalelftal van 2010, dat aan de basis van het grote succes in 2014 stond? Het bejubelen van dit eerste multiculturele Duitse voetbalelftal werd direct gevolgd door een maandenlang integratiedebat, dat het huidige in het niet doet vallen. De luttele aanleiding hiervoor was een boek dat de oud-politicus Thilo Sarrazin in datzelfde jaar had geschreven: 'Deutschland schafft sich ab' - niet voor niets ook een ondergangstitel.

Alleen de komst van de vluchtelingen eind 2015 werd op het moment zelf niet als ondergang beschreven. Tenslotte had politiek-rechts die omschrijving al voor zich geclaimd, dus deden de Duitse media als reactie het tegendeel: de vluchtelingen werden als de redding van het land verklaard. Tot de eerste tegenslagen kwamen, daarna kwam Der Spiegel met dramatische kwalificaties als '*Kontrollverlust*' en '*Staatsversagen*'; kortom, de ondergang.

Toen ik net in Duitsland kwam werken, heb ik een angst-deskundige opgebeld. De angstvisioenen in de media vielen me het eerste op en ik wilde er een artikel over schrijven. De psycholoog ontkende dat de Duitsers angstiger waren dan andere volkeren. Volgens hem hadden de ronkende krantenkoppen slechts met verkooptrucjes te maken.

Hij liet daarmee buiten beschouwing dat media inspelen op collectieve emoties, die per land verschillen. Duitse media beschrijven al decennia in geuren en kleuren de meest dramatische ondergangsvisioenen voor Duitsland - liefst direct na een korte periode van hemelhoog juichen. Ze horen er blijkbaar bij in een land dat binnen 100 jaar vier harde wisselingen van staatssysteem heeft gekend.

Der Spiegel vraagt zich in zijn analyse van de aangeslagen Löw en Merkel af hoe Duitsland nu 'weer moediger kan worden'. Misschien helpt het, als het meestgelezen kwaliteitsblad niet iedere verandering direct tot het einde der tijden verklaart. De zomerse WK-stemming in Berlijn is overigens, ook na het verlies van Duitsland, uitstekend te noemen.

Artikel: <https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/27079/de-ongegang>